

BITKİ ÖRTÜSÜ

* Bir bölgede doğal koşullara bağlı olarak yetişen çeşitli bitki topluluklarının oluşturduğu örtüye doğal bitki örtüsü veya vejetasyon denir.

* Bitki örtüsünü etkileyen en önemli faktör iklimidir. Her iklimin kendine göre bitki örtüsü vardır. Benzer özellikler gösteren iklimlerin bitki örtüleri de benzerdir.

* **Bitki örtüsünün yeryüzüne dağılışı üzerinde etkili olan faktörler şunlardır:** 1-İklim Şartları: 2-Yer şekilleri ve yükselti 3-Toprak Özellikleri 4- Beşeri Faktörler (İnsan)

Genel özellikleri itibariyle birbirine benzeyen bitki topluluklarına “bitki formasyonu” denir. Başlıca bitki formasyonları şunlardır: 1. Ağaç (ormanlar) 2. Çalı (maki vb.) 3. Ot (Bozkır, çayır vs.)

A- AĞAÇ FORMASYONU: Her mevsim yağış alan ya da bitkilerin suya en fazla ihtiyaç duydukları sıcak dönemlerde (yaz mevsimi) yağışlı olan yerlerde bitki örtüsü ormandır. Ekvatordan kutba gittikçe sıcaklığın azalmasına bağlı olarak ormanlar *geniş yaprak – karışık - iğne yaprak* şeklinde kuşaklara ayrılır. Bir dağ yamacında yükselirken de aynı şekilde orman örtüsünde değişim olur. Bu değişimin temel sebebi Sıcaklık değişimidir.

1- Ekvatorial Yağmur Ormanları: Ekvatorial bölgede görülen, çok gür(balta girmemiş ormanlar), uzun boylu, yapraklarını dökmeyen ağaç topluluklarıdır. Amazon, Kongo, Endonezya adalarında görülür.

2-Muson Ormanları: Muson iklim bölgesinde (Hindistan, Çin ve çevresinde) görülür. Ekvatorial yağmur ormanları kadar olmasa da gür ormanlardır. En meşhur ağacı Teak ağacıdır.

3-Orta Kuşağın Karışık Ormanları: Orta kuşakta görülen yapraklarını döken geniş yapraklı ağaçlarla, iğne yapraklı ağaçlardan oluşan ormanlardır. Ülkemizde Marmara’da ve Karadeniz kıyılarında yaygın olarak görülür.

4-Tayga Ormanları (İğne yapraklı ağaçlar): Soğuk bölgelerde görülen iğne yapraklı ağaçlardan oluşan ormanlardır. 50-60 enlemlerinde görülen bu ormanlara Tayga veya Boreal Ormanları denir. İskandinavya, Kanada, Sibirya gibi yerlerde görülür. Türkiye’de yüksek dağlarımızda iğne yapraklı ağaçlar bulunur.

Geniş Yapraklılar: Kayın, Kestane, Meşe, Dişbudak, İhlamur, Kavak vs...

İğne Yapraklılar: Ladin, Köknar, Sarıçam, Karaçam, Kızılçam vs..

B- ÇALI FORMASYONU: Yağış miktarı yetersiz olan ya da ormanların tahrip edildiği yerlerde oluşan kısa boylu ağaç ve çalılardan oluşan bitki örtüsüdür.

1-Maki: Akdeniz ikliminin bitki örtüsüdür. Yapraklarını hiç dökmeyen, kuraklıktan dolayı yaprakları kalın, kısa boylu (bodur) ağaççıklardan oluşan bitki örtüsüdür. (Zeytin, keçiboyuzu, mersin, defne...) Ülkemizde Akdeniz, kıyı Ege ve güney Marmara’da görülür.

NOT: Akdeniz ikliminin bitki örtüsünün maki olmasının temel sebebi; yaz kuraklığıdır.

2-Garig: Makilerin tahrip edilmesiyle oluşan çalılıklardır. (Süpürge çalısı, lavanta, kekik gibi.)

3-Psödomaki (Yalancı maki):Karadeniz kıyılarında ormanların tahrip edildiği yerlerde ortaya çıkan makiye benzeyen çalı topluluklarına denir. (Kızılçık, böğürtlen, yabani elma gibi.)

C: OT FORMASYONU: İklim şartları itibariyle ağaçların yetişemediği yerlerde ortaya çıkan bitki formasyonuna denir.

1-Savan: Ekvatora yakın savan bölgelerinde yazın yeşeren, kışın kuraklıktan dolayı kuruyan uzun boylu otlardır. (Safari belgesel filmlerinin çekildiği aslan, zürafa, zebra gibi hayvanların olduğu alanlarda görülür.)

2-Bozkır(Step): Karasal iklim bölgelerinde ilkbaharda yeşerip yazın kuruyan ot topluluklarıdır. Küçükbaş hayvancılık bu ot formasyonu üzerinde yaygındır. Ülkemizde İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Trakya’da görülür.)

*****Antropojen Step:** İnsanların ormanları tahrip ettikleri yerlerde ağaçların yerinde ortaya çıkan bozkırlardır. Ülkemizde İç Anadolu ve Trakya’da görülür.

3-Çayırlar: Yüksek dağlarda yaz yağışlarına bağlı olarak ortaya çıkan yazları kurumayan ot formasyonudur. Ülkemizde Doğu Karadeniz yaylalarında, Kuzeydoğu Anadolu’da Erzurum Kars çevresinde görülür ve buralarda büyükbaş hayvancılık yaygındır.

4-Tundra: Tundra iklim bölgelerinde (kutuplara yakın soğuk yerler) görülen bataklık görünümündeki topraklar üzerinde bulunan ot formasyonudur. Ülkemizde görülmez.

TÜRKİYE'DE BİTKİLER

* Ülkemizde bitki çeşitliliği oldukça fazladır. Bunun sebebi: Türkiye'de iklim ve yer şekilleri çeşitliliğinin fazla olmasıdır. Ülkemizde 12 bin civarında bitki çeşidi olduğu tahmin edilmektedir. Bunun 4 bine yakını endemik bitkidir. En fazla çeşitlilik Toros ve Doğu Karadeniz Dağlarında görülür.

* Endemik Bitki: **Sadece bir bölgede yetişen, başka yerlerde görülmeyen bitkilerdir. Köyceğiz Gölü (MUĞLA) çevresinde Sığla ağacı**, Datça Hurması, Rize'de Anzer çayı, Safranbolu'da safran otu, Erzurum'da ters lale, gibi.

* Geçmiş jeolojik dönemlere ait iklim koşullarında yaşamış olan bitki türlerinden bazıları, günümüz iklim koşullarına da uyum sağlayarak varlığını sürdürebilmektedir. Bu bitkilere kalıntı (**relikt**) bitkiler denir.

* Ormanlar özellikle dağların denize paralel uzandığı kıyılarda, iç kesimlerde ise dağ eteklerinde yoğunlaşmıştır. Bunun sebebi buralarda yağışların fazla olmasıdır.

* Dağlık alanlarda yağışlara bağlı olarak ormanlar daha fazladır. Örneğin Menteşe yöresi İzmir çevresine göre, Batı Karadeniz Bolu - Kastamonu çevresi Orta Karadeniz'e göre daha çok ormanlık alana sahiptir.

* Ülkemizde en yaygın ağaç türü meşedir. Her bölgede yetişir. Bunun dışında kavak, ardıç gibi ağaçlar iç bölgelerde yetişebilir. Kestane, Gürgen, İhlamur, Ladin Karadeniz'de yaygındır. Akdeniz bölgesinin en meşhur ağacı Kızılçamdır. Kızılçamın tahrip edildiği yerlerde Maki, Maki makinin tahrip edildiği yerlerde Garig gelişmiştir.

* İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Trakya'nın iç kesimlerinde bozkır gelişmiştir. Yer yer Antropojen bozkıra rastlanır.

* Karadeniz'in yükseklerinde ve Erzurum Kars civarında dağ çayırları (alpin çayır) geniş yer tutar. Yazın yağın yağmurlar ve sıcaklığın düşük olması buralarda çayırların yayılmasını etkilemiştir. Bu alanlarda büyükbaş hayvan gelişmiştir.

UYGULAMA

1. Sert Karasal iklim bölgesinin iğne yapraklı ormanlarına verilen isim:
2. Kutuplara yakın yerde ortaya çıkan ot ve yosunlarda oluşan bitki topluluğu:
3. Köyceğiz Gölü çevresinde yetişen ve kozmetikte kullanılan endemik bir tür:
4. Türkiye ormanlarının en yaygın olan ağaç türü:
5. Muson ormanlarının en meşhur ağacı:
6. İç bölgelerde ormanların tahrip edilmesi sonucu ortaya çıkan ot topluluğu:
7. Dünyada yalnızca belli bir yöreye ait bitkilere verilen isim:
8. Çöllerde yeraltı suyunun çıktığı hurma ve palmiye ağaçlarının bulunduğu alanlara denir:
9. Lavanta, kekik, funda, süpürge çalısı gibi türlerin bulunduğu Makilerin tahrip edilmesiyle ortaya çıkan bitki topluluğuna verilen isim:
10. Dünyada yalnızca Erzurum çevresinde yetişen endemik bitki:
11. Savan bitki örtüsü ülkemizde görülür mü, neden? /
12. Bir dağ yamacına doğru çıkıldıkça bitki örtüsünün değişmesinin temel sebebi nedir?
13. Ülkemiz ormanları kıyı bölgelerde yoğunlaşmıştır. Neden?
14. En az ormana sahip olan bölgenin güneydoğu Anadolu olması neyle açıklanabilir?
15. Zeytin, Sığla İç Anadolu'da yetişir mi, neden?

CEVAPLAR: 1Tayga 2Tundra 3Sığla Ağacı 4Meşe 5Teak 6Antropojen Bozkır 7Endemik 8Vaha 9Garig 10Ters Lale 11Görülmez Çünkü savan sıcak kuşakta görülen bitki örtüsüdür 12Sıcaklık değişimi 13Yağış ve nemliliğin fazla olması 14Yağış azlığı (kuraklık) ve buharlaşmanın şiddetli olması 15Yetişmez. Çünkü Zeytin Akdeniz ikliminin ürünüdür. Sığla ise Muğla çevresinde yetişen Endemik bir türdür.